MONEY, BANKS
&
PRICE LEVELS
(Part-VI)

S. Madushanka

B.Sc (Mgt) Accounting (Special) (U.G)

University of of Sri Jayewardenepura

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව 1949 අංක 58 දරන මුදල් නීති පනත මගින් 1950 අගෝස්තු 28 වැනි දින පිහිටවනු ලැබී ය. ජෝන් එක්ස්ටර් මහතා විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද වාර්තාව අනුව මහ බැංකුව පිහිටුවනු ලැබී ය.

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීම, මූල්‍ය කටයුතු සඳහා උපදේශනය, ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව සහ මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායිතාව පවත්වා ගෙන යාම සඳහා පිහිටවූ ස්වාධීන ආයතනය වන්නේ මහ බැංකුව යි.

ClassWork.LK

මහ බැංකුවේ අරමුණු

2002 වර්ෂයේ දෙසැම්බර් මාසයේ දී මුදල් නීති පනතේ කරන ලද සංශෝධනයට අනුව මහ බැංකුවේ වත්මන් අරමුණු දෙකක් දක්වෙයි.

- ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව පවත්වා ගෙන යාම
- මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායිතාව පවත්වා ගෙන යාම

ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව

ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ අඩු උද්ධමන වේගයක් කරා ළඟා වීමට මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීම යි.

ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව වැදගත් වීමට හේතු

- ආර්ථික වර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට
- කාර්යක්ෂම ලෙස සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමට
- නිෂ්පාදකයන්, පාරිභෝගිකයන් හා ආයෝජකයන්ගේ අවදානම අඩු කිරීමට
- ආර්ථික සැලසුම් සකස් කිරීමට

ClassWork.LK

<u>මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායිතාව</u>

ආර්ථික, මූල්‍ය, දේශපාලන හා වෙනත් කවර ම හෝ ක්ෂේත්‍රයක පැන නගින අභ්‍යන්තර හෝ බාහිර හෝ කම්පනයන් හමුවේ නොසැලී සිටීමේ හැකියාව මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායිතාව යි.

ClassWork.LK

මහ බැංකුවේ කාර්යයන්

මහ බැංකුවේ එදිනෙදා කාර්ය රජය, මහජනයා, බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතන සඳහා වෙන් වෙන් වශයෙන් හෝ පොදුවේ හෝ රටේ ආර්ථිකයට කරන සේවාවක් වශයෙන් හැඳින්විය හැකි ය. එම කාර්ය කිහිපයකි.

- මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීම

- විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීම

- ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම

- නිල විදේශ සංචිත කළමනාකරණය

- බැංකු මූල්‍ය සමාගම් සහ රජයේ සුරැකුම්පත් පිළිබඳ කටයුතුවල නියැළුණු ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ට බලපත්‍ර ලබා දීම, නියාමනය හා අධීක්ෂණ කටයුතු කිරීම

- රජයේ උපදේශක බැංකුකරු හා මූල්‍ය නියෝජිත වශයෙන් කටයුතු කිරීම

ClassWork.LK

- නියෝජ්‍යායතන කටයුතු

- රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය

- විදේශ විනිමය පාලනය

- සේවක අර්ථසාධක අරමුදල කළමනාකරණය හා පරිපාලනය

- කුඩා පරිමාණ මූල්‍යකරණ වැඩ සටහන් සහ ග්‍රාමීය ණය යෝජනා ක්‍රම දියත් කිරීම

ClassWork.LK

මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති

ආර්ථික හා මිල ස්ථායිතාව සහ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ ස්ථායිතාව යන අරමුණු වෙත ළඟා වීමට පොළී අනුපාතිකය සහ මුදල් සැපයුම කෙරෙහි බලපෑම් කිරීමට මූල්‍ය උපකරණ හැසිරවීමේ ක්‍රියාවලිය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති ලෙස හැඳින්වේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව වැඩි දියුණු කරමින් එය නම්‍යශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවක් බවට පරිවර්තනය කිරීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව කටයුතු කරමින් සිටී.

වර්තමාන මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති රාමුවේ ප්‍රධාන අරමුණු

- මුදල් ඉලක්කකරණය
- නම්‍යශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය

මහ බැංකුව වැඩි දියුණු කළ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් මත ඉහත සඳහන් අරමුණු දෙක ඉටු කිරීමට මූලය ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කරයි.

Classwork.LK

මුදල් ඉලක්කකරණය

මුදල් ඉලක්කකරණය අදහස් කරන්නේ මුදල් ගුණකය හරහා සංචිත මුදල් සමඟ බැඳී ඇති අතරමැදි ඉලක්කය වන පුළුල් මුදල් සමස්ත පාලනය කිරීම තුළින් අවසාන ඉලක්කය වන මිල ස්ථායිතාව ළඟ කර ගැනීම යි.

මෙම මුදල් ප්‍රතිපත්තියෙහි මෙහෙයුම් ඉලක්කය වහයෙන් සංචිත මුදල් ක්‍රියාත්මක විය.

එහෙත් සංචිත මුදල් තවදුරටත් මෙහෙයුම් ඉල්කකය නොවුන ද මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියට මඟ පෙන්වීම සඳහා ඇති ප්‍රධාන අතරමැදි දර්ශකයක් ලෙස පුළුල් මුදල් සැපයුම යොදා ගනී.

වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සිය මෙහෙයුම් ඉලක්කය ලෙස සංචිත මුදල් වෙනුවට හරිත සාමාන්‍ය ඒක්ෂණ මුදල් අනුපාතිකය භාවිත කරනු ලබන අතර ප්‍රතිපත්ති පොළී අනුපාතිකය සහ විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු වැනි ප්‍රතිපත්ති උපකරණ කෙරෙහි වැඩි විශ්වාසයක් තබා ගෙන ඇත.

ClassWork.LK

නම්‍යශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය

නම්‍යශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය යනුවෙන් අදහස් වන්නේ උද්ධමන ඉලක්කයන් ආසන්නයේ උද්ධමනය මෙන් ම මූර්ත ආර්ථිකය ද ස්ථායි කිරීම වන අතර දැඩි උද්ධමන ඉලක්කරණයේ දී සිදු වන්නේ මූර්ත ආර්ථිකය පිළිබඳ ව එතරම් සැලකිලිමත් නොවී හුදෙක් උද්ධමනය පමණක් ස්ථායි කිරීමට උත්සාහ කිරීමයි.

මෙම වැඩි දියුණු කළ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති රාමුව යටතේ නම්‍යශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය විනිමය අනුපාතිකය කළමනාකරණයේ නම්‍යශීලිත්වයට සහාය දෙන අතර ම මැදි කාලීන ව උද්ධමනය මැදි තනි අගයක පවත්වා ගැනීමටත් හේතු වේ.

ClassWork.LK

<u>මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ</u>

ආර්ථිකයේ මිල ස්ථායිතාව, ආර්ථික ස්ථායිතාව හා මූල්‍ය ස්ථායිතාව යන අරමුණු ඉටු කිරීමට මුදල් සැපයුම, පොළී අනුපාතිකය බලපෑම් කිරීමට මහ බැංකුව විසින් භාවිත කරන උපකරණ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ ලෙස හඳුන්ව යි.

මෙම මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි.

- ප්‍රමාණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ
- ගුණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ

ClassWork.LK

ප්‍රමාණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ

ණය සැපයුම අඩු කිරීම සඳහා (පාලනය කිරීම සඳහා) පොදුවේ ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග ප්‍රමාණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

ප්‍රමාණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ තුනකි.

- මහ බැංකු පොළී අනුපාතිකය
- ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතිකය
- විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු

ClassWork.LK

මහ බැංකු පොළී අනුපාතිකය

ද්‍රවශීලතා දුෂ්කරතාවලට මුහුණ දෙන වාණිජ බැංකුවලට අවසාන ණය දෙන්නා වශයෙන් මහ බැංකුව විසින් වාණිජ බැංකුවලින් අය කරන පොළිය මහ බැංකු පොළී අනුපාතිකය යි.

මෙම පොළී අනුපාතිකය වැඩි කළ විට වාණිජ බැංකු ණය ගැනීම් අඩු වී, සංචිත අඩු වී ණය දීම් අඩු වී, ණය මැවීමේ හැකියාව ද අඩු වී මුදල් සැපයුම සංකෝචනය වේ.

මහ බැංකු පොළී අනුපාතිකය අඩු කළ විට මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වේ.

ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතිකය

වාණිජ බැංකු විසින් මහ බැංකු නියමයන්ට අනුව තම තැන්පතු ප්‍රමාණයෙන් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් අතැති මුදල් හා බැංකු මුදල් ලෙස තබා ගැනීම ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතිකය ලෙස හඳුන්වයි.

මහ බැංකුව වාණිජ බැංකුවල මහජනයාගේ තැන්පතුවලින් 10% ක්, 7% ක් 5% යනා දී වශයෙන් මහ බැංකුවේ තැන්පත් කළ යුතු බව තීරණය කරයි.

ClassWork.LK

මුල්‍ය ප්‍රසාරණයක් ඇති කිරීමට අවශ්‍ය අවස්ථාවල දී මහ බැංකුව ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතිකය පහත හෙළන අතර එහි දී වාණිජ බැංකුවල සංචිත ඉහළ යාමෙන් ණය දීමේ හැකියාව වැඩි වේ.

එමෙන් ම මූල්‍ය සංකෝචනයක් ඇති කිරීමට අවශ්‍ය අවස්ථාවල දී මහ බැංකුවේ ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතිකය ඉහළ දමයි. එහි දී වාණිජ බැංකුවල සංචිත අඩු වන අතර ණය දීමේ හැකියාව අඩු වේ.

ClassWork.LK

නිදසුන :

වාණිජ බැංකුවල මහජනයා සතු තැන්පතු = රු. මිලියන 10 000
ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය = 10%
යැයි උපකල්පනය කරමු.

තබා ගත යුතු සංචිතය $=10000\times\frac{10}{100}$

$=$රු. මි. 1 000

5% ක් ලෙස ව්‍යවස්ථාපිත සංචිතය පහළ දැමූ විට තබා ගත යුතු සංචිතය $=10000\times\frac{5}{100}$

= රු. මි. 500

ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත පහළ දැමීම නිසා ණය ප්‍රසාරණය වැඩි වීමෙන් මුදල් සැපයුම වැඩි වේ.

ClassWork.LK

විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු

විවිට වෙළෙඳපොළ කටයුතු ලෙස හඳුන්වන්නේ විවෘත වෙළෙඳපොළේ මහ බැංකු සුරැකුම්පත් විකිණීම සහ මිලට ගැනම යි.

මහ බැංකුව විවෘත වෙළෙඳපොළේ සුරැකුම්පත් මිල දී ගත් විට මහ බැංකුවේ සිට මුදල් වෙළෙඳපොළ කරා මුදල් ගලා යාම සිදු වේ. මහ බැංකුව විවෘත වෙළෙඳපොළේ සුරැකුම්පත් විකිණීමෙන් මුදල් වෙළෙඳපොළෙන් මහ බංකුව වෙත මුදල් ගලා යාම සිදු වේ.

ClassWork.LK

ප්‍රතිපත්ති පොළී අනුපාතික

මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීමේ දී මහ බැංකුව විසින් අනුගමනය කරන පොළී අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති පොළී අනුපාතික යන්නෙන් අදහස් වේ.

ඉහත දැක් වූ මහ බැංකු පොළී අනුපාතිකයට අමතර ව නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් අනුපාතිකයන් සහ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති පොළී අනුපාතිකයන්ට අයත් ය.

ClassWork.LK

නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් අනුපාතිකය හා නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතිකය

අන්තර් ඒක්ෂණ මුදල් වෙළෙඳපොළේ පොළි අනුපාතිකය සඳහා පොළි අනුපාතික කොරිඩෝවක් සකස් කර ඇත.

එහි පහළ සීමාව නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් අනුපාතිකය වන අතර ඉහළ සීමාව නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතිකය වේ.

මෙම පොළී අනුපාතික කොරිඩෝව මහ බැංකුව ඇතිකරන ලද්දේ වෙළෙඳපොළේ කෙටි කාලීන පොළී අනුපාතිකය විශාල වශයෙන් උච්චාවචනය වළක්වාලීමටයි.

පොළී අනුපාතික කොරිඩෝව තුළ පොළී අනුපාතිකය උච්චාවචනය වීමට ඉඩ සලසා ඇති අතර එය මහ බැංකුව විසින් සිදු කරන ලද නව ප්‍රවණතාවකි.

ClassWork.LK

ප්‍රති මිල දී ගැනීම්

ආපසු මිල දී ගැනීමේ එකඟතාව මත මහ බැංකුව සතු සුරැකුම්පත් මුදල් වෙළෙඳපොළේ අලෙවි කිරීම ප්‍රති මිල දී ගැනීම් ලෙස හඳුන්වයි.

එය වර්තමානයේ නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් අනුපාතය ලෙස හඳුන්වයි. මුදල් වෙළෙඳපොළේ අතිරික්ත ද්‍රවශීලතාවක් පවතී නම් ප්‍රති මිල දී ගැනීම් මගින් එය අවශෝෂණය කර ගත හැකි ය. මෙමගින් අන්තර් ඒක්ෂණ ණය වෙළෙඳපොළේ පොළී අනුපාතිකයේ පහළ සීමාව සීමා වේ.

ප්‍රති විකුණුම්

ආපසු විකිණීමේ එකඟතාව මත මහ බැංකුව මුදල් වෙළෙඳපොළෙන් සුරැකුම්පත් මිලට ගැනීම ප්‍රති විකුණුම් ලෙස හැඳින්වේ.

එය වර්තමානයේ නිත්‍ය ණය පහසුකම් අනුපාතය ලෙස හඳුන්වයි. මුදල් වෙළෙඳපොළේ ද්‍රවශීලතා හිඟයක් පවතී නම් මහ බැංකුව ප්‍රති විකුණුම්වල යෙදේ. මෙමගින් මුදල් වෙළෙඳපොළේ ද්‍රවශීලතා සැපයුම වැඩි වේ. අන්තර් ඒක්ෂණ වෙළෙඳපොළේ පොළී අනුපාතිකය ඉහළ යාම මෙමගින් සීමා කළ හැකි ය.

මේ නිසා ප්‍රති විකුණුම් පොළී අනුපාතිකය අන්තර් ඒක්ෂණ මුදල් වෙළෙඳපොළේ ඉහළ සීමාව පෙන්වයි.

ClassWork.LK

ගුණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ

ණය පරිමාව සහ ණය ගලා යන දිශාව පාලනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුව ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග ගුණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ ලෙස හැඳින්වේ.

ගුණාත්මක මූල්‍ය උපකරණ කිහිපයකි.

- ණය ශීර්ෂ පිළිබඳ උපරිම සීමා නියම කිරීම
- යහ පෙලඹුම
- වරණාත්මක පොළී අනුපාතයක් නියම කිරීම
- ඇප සුරැකුම් වෙනස් කිරීම
- බැංකු ණය පාලනය

ClassWork.LK

2021
2022
2023

උසස් පෙළ

ගිණුම්කරණය
ආර්ථික විද්‍යාව
ව්‍යාපාර අධ්‍යයනය

2021
2022

සාමාන්‍ය පෙළ

ව්‍යාපාර හා ගිණුම්කරණ අධ්‍යයනය

තනි හෝ කණ්ඩායම් පන්ති
(English & Sinhala Medium)

0763655550

S. Madushanka
B.Sc (Mgt) Accounting (Special) (U.G)
University of of Sri Jayewardenepura